

Úspěch českého know-how na Kavkaze. Síť sledující kvalitu ovzduší má už stovku stanic

11.4.2025 - | Arnika

"Sto stanic tvoří určitý milník. Jako hlavní přínos zde ale vidím, že dáváme občanům užitečný, praktický nástroj. Lidé mohou nejen sledovat kvalitu ovzduší ve svých městech, ale také vyhodnocovat trendy a přemýšlet o řešeních. AirGE je o zajištění práva na informace a posílení možnosti občanů se zasazovat o zdravé životní prostředí," popisuje Giorgi Japaridze, zakladatel Green Pole.

Organizace upozorňuje, že Tbilisi patří mezi evropskými městy k těm s nejvíce znečištěným ovzduším. Tomu odborníci kladou za vinu řadu předčasných úmrtí ročně a ekonomické ztráty.^[1] Hlavní příčiny znečištění ovzduší přitom zůstávají dlouhodobě stejné: hustá doprava založená na starých automobilech a průmyslové provozy, co neprošly nutnou ekologizací.

Stanice AirGE sledují konkrétní koncentrace emisí za přímého přispění místních. Zřizují se u dobrovolníků poskytujících připojení k elektřině a internetu, zatímco pracovníci Green Pole se starají o technickou údržbu. Zařízení měří výskyt suspendovaných částic (tzv. polévatý prach): mikroskopických částic pronikajících do lidského dýchacího ústrojí a škodící jak plicím, tak oběhovému systému. Krom toho síť sleduje i další škodliviny, konkrétně těkavé organické látky (VOCs). Zachycená data se následně zobrazují ve veřejně přístupné webové aplikaci.

Prostor měřicím stanicím dávají také úřady, kavárny a vzdělávací instituce. Kvalitu ovzduší tak monitoruje například škola v Tbilisi, vysoké školy a komunitní centrum v Marneuli nebo sociální kavárna v Kvareli. Stanice v hlavním městě hostí i kancelář Rozvojového programu OSN či české velvyslanectví.

AirGE oceňuje i české ministerstvo zahraničí. *"Projekt na podporu občanských kampaní za lepší životní prostředí v Gruzii považujeme za jeden z úspěšných příkladů projektů podpořených z Programu transformační spolupráce Ministerstva zahraničních věcí ČR. Gruzie je dlouhodobě jednou z prioritních zemí transformační spolupráce a v podpoře místní občanské společnosti a nezávislých médií miníme pokračovat. Těší nás zájem českých nevládních organizací o sdílení zkušeností se zahraničními partnery a doufáme, že tato úspěšná spolupráce se bude dále rozvíjet,"* komentuje Veronika Mítková, ředitelka odboru lidských práv a transformační politiky resortu.

Česko-gruzínská spolupráce se věnuje i sdílení tuzemských příkladů dobré praxe. Zatímco Českou republiku sleduje v rámci sítě Českého hydrometeorologického ústavu (ČHMÚ) přibližně 150 měřicích stanic, gruzínské úřady jich v celé, srovnatelně velké zemi provozují jen 15. Síť je přitom do značné míry omezena na největší města. Arnika na tyto limity i možná systémová řešení poukázala skrze analýzu gruzínského státního monitoringu, již připravil ředitel oddělení kvality ovzduší ČHMÚ Jáchym Brzezina.

Organizace ve spolupráci s českou společností World from Space také zveřejnila studii ukazující na hlavní ohniska a příčiny znečištěného ovzduší v Gruzii, založenou na satelitních snímcích Evropské kosmické agentury.

"Gruzie trne v politické krizi, kdy se péče o životní prostředí dostává do pozadí, ale znečištěné ovzduší a související zdravotní problémy se lidí dotýkají bez ohledu na to, kdo je u moci. Projekty občanské vědy, jako je AirGE, pomáhají lidem na celém světě získat relevantní informace k ochraně

svého zdraví, pochopení příčin znečištění a požadování účinných řešení od politiků,” dodává Martin Skalský, odborník na environmentální demokracii z Arniky.

Síť AirGE v Gruzii vznikla za podpory programu transformační spolupráce Transition Ministerstva zahraničních věcí ČR. Ten se orientuje na podporu lidských práv, předávání tuzemských zkušeností z polistopadové transformace a rozvoj občanské společnosti ve zhruba desítce prioritních zemí. Jedná se jak o státy se sdílenou historií někdejšího východního bloku – jako je Ukrajina, Moldavsko, Kazachstán či Arménie –, tak o západní Balkán. Český nevládní sektor v nich nejen pomáhá konkrétním lidem a komunitám, ale také šíří dobré jméno České republiky a tuzemského know-how.

Arnika s podporou programu Transition pomohla již dříve vybudovat síť občanského monitoringu kvality ovzduší i v Ukrajině. Tamější systém zvaný EcoCity je navzdory ruské agresi nadále jedním z největších svého druhu v Evropě, kdy dlouhodobě zahrnuje funkční stanice i v těžce zkoušených městech, jako je Charkiv nebo Slovjansk.

Další informace

[1] - Znečištěné ovzduší je spojené s vyššími riziky nejen plicních, ale i kardiovaskulárních a dalších obtíží. Světová zdravotnická organizace uvádí, že „závažnost nemocí způsobených znečištěním ovzduší se nyní odhaduje jako obdobné k jiným hlavním globálním zdravotním rizikům, jako je nezdravá strava a kouření, a znečištění ovzduší je nyní považováno za největší environmentální hrozbu pro lidské zdraví“. Nový výzkum dále říká, že výskyt rakoviny plic u nekuřáků celosvětově stoupá, přičemž znečištění ovzduší je považováno za významný faktor. Například výzkum Světové banky dále ukazuje, že v případě Tbilisi mezi nejhůře zasažené patří sociálně nejslabší.

<https://arnika.org/o-nas/tiskove-zpravy/uspech-ceskeho-know-how-na-kavkaze-sit-sledujici-kvalitu-ovzdu-si-ma-uz-stovku-stanic>